EUROOPA
KOMISJON

Strasbourg, 3.10.2017
COM(2017) 573 final

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Investeerimise soodustamine suurte taristuprojektide hankeaspektide vabatahtliku eelhindamise kaudu

1. SISSEJUHATUS

ELi peamine prioriteet on töökohad, majanduskasv ja konkurentsivõime, mis nõuab kohalikul, piirkondlikul, riiklikul ja Euroopa tasandil investeeringute ergutamist. Käesoleva teatise eesmärk on aidata avaliku sektori asutustel hallata suuri hankeprojekte võimalikult tõhusalt, et optimeerida nende väärtust maksumaksjate jaoks, luua kvaliteetne taristu ning ergutada töökohtade loomist ja majanduskasvu, olenemata sellest, kas neid projekte rahastatakse ELi vahenditest või mitte. Selleks loob komisjon kolmest sambast koosneva mehhanismi, et abistada neid asutusi ELi riigihanke-eeskirjade kohaldamisel.

Sestsaadik kui Euroopa Komisjoni praegune koosseis novembris 2014 ametisse astus, on ta toonud investeeringud tähelepanu keskmesse. Selleks avaldas ta Euroopa investeerimiskava, mis hõlmab ka Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI). Selle fondi eesmärgiks on kaasata 2018. aasta keskpaigaks 315 miljardit eurot, kasutades avaliku sektori tagatisi, et tõmmata ligi ja tagada erasektori investeeringuid suurprojektidesse. Investeerimiskava saab olla edukas siis, kui kõrvaldatakse investeerimistakistused, muudetakse õigusraamistik paremini prognoositavaks ja antakse investeerimisprojektidele tehnilist abi.

Arvestades investeerimiskava kiiret edu tulemuste saavutamisel, otsustas Euroopa Komisjon 2016. aastal pikendada selle kestust, suurendada selle rahastamisjõudu ja tugevdada seda, võimendades tehnilist abi ja kõrvaldades ühtsel turul esinevad investeerimistakistused[1]. Euroopa Strateegiliste Investeeringute Fondi (EFSI 2.0)[2] ettepanek aitab ELi majandust märgatavalt elavdada. EFSI eesmärk ei ole mitte pelgalt tõsta kaasatud investeeringute kogusumma 2020. aasta lõpuks vähemalt 500 miljardi euroni, vaid parandada ka selle geograafilist ulatust ja hoogustada selle kasutamist vähem arenenud ja üleminekupiirkondades. See on tulevase töökohtade loomise, majanduskasvu ja konkurentsivõime jaoks Euroopas otsustava tähtsusega.

Samas toetab Euroopa ühendamise rahastu ELi ühenduvust transpordi, energia ja telekommunikatsiooni valdkonnas, rahastades üleeuroopalise võrgu projekte. Alates aastast 2014 on see rahastu investeerinud 25 miljardit eurot, mis on toonud ELis kaasa kokku ligikaudu 50 miljardit eurot taristuinvesteeringuid.

Erasektori investeeringute ligitõmbamine on hädavajalik, aga samuti on hädavajalik riigihangete võimalikult tulemuslik ja tõhus kasutamine. Riigihanked moodustavad ligikaudu 14 % ELi SKPst ning avaliku sektori asutused kulutavad igal aastal enam kui 2 triljonit eurot Euroopa maksumaksjate raha. Ometi ei kasutata riigihangete võimalusi töökohtade loomise ja majanduskasvu ergutamisel täielikult ära.

Hankemenetlustega tagatakse, et projekti elluviijal on võimalik võrrelda eri pakkumusi ja valida kõige sobivam, et saada parim hinna ja kvaliteedi suhe. Samuti annab see menetlus ettevõtjatele kindlustunde pakkumus esitada, sest esitada töövõtja valitakse õiglastel ja võrdsetel alustel. Ent osa hankeid viiakse ikka veel läbi ilma vajalike oskuste ja tehniliste teadmisteta või menetlust põhjalikult mõistmata[3].

---

1 COM(2016) 581.

2 COM(2016) 597; 2016/0276 (COD).

3 Teatis „Ühtse turu täiustamine: rohkem võimalusi inimestele ja ettevõtetele“, COM(2015) 550, punkt 3.2.

Paljusid suuremahulisi taristuprojekte ei viida ellu kavakohaselt. Sageli ei peeta kinni eelarvest, vaid kulutatakse rohkem. Planeerimine ja rakendamine võtavad sageli oluliselt kauem aega kui algselt ette nähtud[4].

Sellel on mitmeid põhjusi: ebakindlus selles, millises ulatuses ja millistest vahenditest projekti rahastatakse, vajaduste ebatäielik või pealiskaudne hindamine, majanduslike ja poliitiliste tingimuste muutumine. Samuti mängib siin oma rolli riigihankemenetluste keerukus ja kestus koos menetluses tehtud vigade ja puudustega teatavate liikmesriikide riigihankesüsteemides[5].

Piiriülesed suurprojektid, millega kõrvaldatakse liikmesriikidevahelisi taristulünki, toovad kaasa omad probleemid, mis tulenevad võimalikest erinevustest riiklikes õigusraamistikes. Kuigi enamik riigihanke-eeskirju on ELi tasandil ühtlustatud, võimaldavad riigihankedirektiivid riigi tasandil paindlikkust.

Selline olukord peab muutuma. Käesolevas teatises esitatakse mõned peamised elemendid, mis aitavad seda muuta. Nagu teatati ühtse turu strateegia teatises[6] ja teatises „Euroopa investeerib taas“[7], võtab komisjon suurte taristuprojektide jaoks kasutusele kolmeosalise mehhanismi, et pakkuda avaliku sektori asutustele selgust ja juhtnööre ning aidata neil omavahel vahetada ja üle võtta parimaid tavasid. See aitab parandada riiklike kulutuste tulemuslikkust, mis on Euroopa kogu investeeringupotentsiaali avamiseks esmatarvilik.

Käesolev algatus on üks sammas komisjoni strateegias, millega tahetakse parandada riigihangete tulemuslikkust ja muuta need strateegilisemaks, soodustades sel viisil konkurentsivõimet, töökohtade loomist ja majanduskasvu.

Sestap moodustab eelhindamise mehhanism osa riigihankepaketist, millesse kuulub riigihankestrateegia teatis „Kuidas rakendada Euroopa riigihanked kogu Euroopa teenistusse“ ja komisjoni soovitus riigihankevaldkonna kutseliseks muutmise kohta, mis kannab pealkirja „Riigihankevaldkonna kutseliseks muutmise raamistiku ülesehitamine“ Samal ajal algatatakse konsultatsioon, milles arutatakse suuniste kavandit innovatsioonihangete jaoks, millega tahetakse toetada uute kestlikumate lahenduste läbimurret meie ühiskonnas.

Kui hanget ei planeerita hoolikalt, seab see ohtu avaliku sektori investeeringud

Üks suurlinn vajas hädasti uut ühiskondlikku hoonet. Eraõiguslik arendaja pakkus, et ehitab vajaliku hoone. Ametiasutused ja arendaja sõlmisid veel enne tööde alustamist hoone rendilepingu. Rendileping, mis sõlmiti ilma hankemenetluseta, sisaldas ametiasutuste üksikasjalikke nõudeid ehitatavale hoonele.

Ühe kodaniku kaebusele tuginedes jõudis komisjon järeldusele, et kuna projekt kuulub ELi riigihanke-eeskirjade alla, oleks tulnud korraldada hankemenetlus. Linna ametiasutused olid sunnitud rendilepingu lõpetama, muidu oleks EL neid trahvinud. Samal ajal esitas eraõiguslik arendaja nende vastu rendilepingu lõpetamise eest kahjude hüvitamise nõude.

---

4 Bent Flyvbjergi 2014. aasta uuringust „What You Should Know About Megaprojects, and Why: An Overview“ ilmneb, et igast kümnest sellisest projektist üheksa puhul ületatakse ettenähtud eelarve või tähtaeg.

5 Neid puudusi tõsteti teatavate liikmesriikide puhul esile 2017. aasta Euroopa poolaasta riigiaruannetes (https://ec.europa.eu/info/publications/2017-european-semester-country-reports_en).

6 COM(2015) 550.

7 COM(2016) 359.

Kui ametiasutused oleksid kasutanud nüüd kavandatavat mehhanismi, poleks neil tekkinud juriidilisi probleeme ja projekt oleks olnud majanduslikult tasuv.

2. VABATAHTLIK EELHINDAMISE MEHHANISM

Riigiasutustel ja avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijatel on võimalus kasutada mehhanismi vabatahtlikult, et enne oluliste sammude astumist, nt pakkumiskutse avaldamist peamiste projektikohaste ehitustööde tegemiseks, rahvusvahelise lepingu allkirjastamist või väljakuulutamiseta läbirääkimistega hankemenetluse kasuks otsustamist tõstatada komisjoni ees küsimusi[8][9] ja saada hinnang[10] selle kohta, kas projekt[11] on kooskõlas ELi õigusraamistikuga.

Riiklikud ametiasutused ja avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijad, kes tegelevad suuremahuliste ning eelkõige piiriüleste projektidega, võivad kasutada seda mehhanismi alati, kui nad leiavad, et see on vajalik või kasulik. See aitab vähendada riigihankemenetluses esinevatest raskustest tulenevate viivituste ja ülekulude riski.

Mehhanism aitab välja töötada häid tavasid 2014. aastal läbi vaadatud ja nüüdisajastatud Euroopa riigihankeraamistikus[12]. See võib olla eriti oluline kontsessioonide puhul, mille suhtes on esmakordselt kehtestatud ühtlustatud ELi kord.

See mehhanism on ette nähtud igat liiki taristuprojektide, eelkõige transpordi- ja energiasektori, IKT ja ühiskondlike hoonete ehituse jaoks[13]. Üldiselt peavad need projektid ületama teatava künnistaseme[14]. Lisaks võib liikmesriik paluda, et komisjon kasutaks seda mehhanismi ükskõik millise väiksema väärtusega taristuprojekti puhul, mida ta peab enda jaoks või ELi jaoks tervikuna eriti oluliseks[15], näiteks üleeuroopaliste võrkude valdkonna ühishuviprojektide puhul.

Mehhanismis analüüsitakse tõstatatud küsimusi Euroopa avalike hangete raamistikus. See täiendab, kuid ei asenda olemasolevaid riiklikke eelkontrolli- või toetusmehhanisme.

---

8 Abipalve saab tulla ainult projektis osalevatelt ametiasutustelt. Nad peavad esitama projekti kohta konkreetse teabe ja ainult nemad võivad selgitada, millised küsimused neile muret teevad. Sõltuvalt iga projekti eripärast ja asjaomasest liikmesriigist võivad need ametiasutused erineda. Selliseks ametiasutuseks võib olla näiteks riiklik või piirkondlik ministeerium, mis vastutab sektori eest, mille jaoks projekti arendatakse, riiklik hankeamet või avaliku sektori/võrgustiku sektori hankija.

9 Küsimusi ja teateid võib saata ükskõik millises ELi ametlikus keeles.

10 Seisukohad, mida komisjoni talitused on oma hinnangus väljendanud, ei ole õiguslikult siduvad ei mehhanismi kasutajate ega komisjoni jaoks ning ei piira asjakohaste eeskirjade tõlgendamist Euroopa Liidu Kohtu poolt.

11 Projekt tähendab kõigi suure taristuarenduse ehitamiseks ja käitamiseks vajalike ehitustööde, kaupade ja teenuste kogumit ja projekti hanke võib korraldada üks või mitu hankijat. Näiteks võib see kujutada endast lineaarse transporditaristu ühe osa arendamist, nagu mitu kõrvutiasetsevat maanteelõiku, mille eesmärk on ühendada kaks transpordisõlme, või hõlmata ühtainsat energiataristu projekti, nagu elektrijaama ehitamine ja sellele üleriigilise võrguga ühenduste loomine.

12 2014. aasta reform hõlmas direktiivi 2014/24/EL riigihangete kohta, direktiivi 2014/25/EL, milles käsitletakse vee-, energeetika-, transpordi- ja postiteenuste sektoris tegutsevate üksuste riigihankeid, ning direktiivi 2014/23/EL kontsessioonilepingute sõlmimise kohta. Ülevõtmise tähtpäev oli 16. aprill 2016.

13 Suured raamlepingud, mis hõlmavad mitut väiksemat projekti, selle mehhanismiga hõlmatud ei ole.

14 Kavandatud künnised on kindlaks määratud andmebaasis Tenders Electronic Daily aastatel 2010–2015 avaldatud taristuprojektide analüüsi põhjal. Nende eesmärk on, et mehhanism keskenduks neile taristuinvesteeringute projektidele, mis on ELis ja ELi jaoks kõige olulisemad.

15 Pärast taotluse saamist hindavad komisjoni talitused selle vastuvõetavust ja teatavad liikmesriigile, millistel tingimustel see vastu võetakse.

Liikmesriikide ametiasutused vastutavad riigihangete riikliku mõõtme eest ja iga projekti puhul tuleb järgida siseriiklikke õigusakte, ning kui see on asjakohane, ka liidu õigust. Kõikide konfliktide puhul on otsustuspädevus liikmesriikide kohtutel või õiguskaitsevahendeid pakkuvatel asutustel.

Enne mehhanismi loomist konsulteeris komisjon ulatuslikult riiklike ametiasutuste, riigihankeekspertide, ettevõtjate organisatsioonide ja muude sidusrühmadega selle kasulikkuse ja erinevate tahkude küsimuses. Sidusrühmad toetasid üldjoontes kavandatavat mehhanismi ja väljendasid oma valmisolekut selle mitmesuguseid vahendeid kasutada. Paljud soovitasid laiendada selle rakendusala ja alandada künnist. Avaliku konsultatsiooni tulemuste kokkuvõte on avaldatud[16].

Mehhanismi kaudu antav abi täiendab olemasolevaid toetusmehhanisme, nagu Euroopa investeerimisnõustamise keskus (EIAH), ühine projektiabi Euroopa piirkondadele (JASPERS) ja Euroopa avaliku ja erasektori partnerluse eksperdikeskus (EPEC). Need mehhanismid kehtivad ainult sellistele projektidele, mis saavad rahalist toetust või keskenduvad majandusharudele, mis võivad saada rahalist toetust Euroopa Komisjonilt või Euroopa Investeerimispangalt, ning nad ei tegele igakülgselt hankeküsimuste ja -protsessidega. Näiteks JASPERSi peamine ülesanne on anda abi seni, kuni projekt esitatakse hindamiseks eesmärgiga saada ELilt sellele rahalisi vahendeid. EPEC aitab riigiasutusi üksnes siis, kui nad kavatsevad teostada oma projekte avaliku ja erasektori partnerluste kaudu, kusjuures rõhuasetus on vahendite saamisel ja finantseerimisel. See ei aita valida kõige sobivamat hankemudelit ega paku eksperdinõu muul viisil välja töötatud projektidele. Vabatahtlik eelhindamise mehhanism pakub konkreetset ja sihtotstarbelist abi kõikides riigihankeküsimustes kogu projekti rakendamise kestel. Mehhanism pakub igakülgset abi, mis täiendab liikmesriikide käsutuses olevat töövahendite kogumit.

Kombineerides töövahendeid, millest igaühel on oma eripära, saavad liikmesriikide ametiasutused ja projektide elluviijad olulisel määral ära kasutada olemasolevaid eksperditeadmisi suurte taristuprojektide kohta.

Projektid, mida rahastatakse EFSIst või muudest ELi rahastamisvahenditest, näiteks Euroopa ühendamise rahastust, võivad kasutada mehhanismi lisaks Euroopa investeerimisnõustamise keskuselt saadavale abile. Paljud neist on taristuprojektid, näiteks taastuvenergia projektid (nt tuulepargid) ja transpordivõrkude uuendamise projektid. EFSIt on kasutatud ka sotsiaalse infrastruktuuri parandamiseks. Riigihankeküsimuste edukas lahendamine võib nende projektide edu seisukohalt olla määrava tähtsusega.

Euroopa investeerimiskava asjus teatas[17] komisjon, et kavatseb luua ühtse investeerimispoliitika meeskonna, millesse koondatakse kõik komisjoni vastutavad talitused, et suuri taristuprojekte oleks võimalik kiiresti ja tulemuslikult hinnata. Esimesed sammud selle funktsiooni loomiseks on astutud. Eelhindamismehhanism annab sellesse raamistikku oma sisendi ning pärast täielikult toimima hakkamist lõimub selle laiema raamistikuga ja toetab seda. Käimas on ka hindamine[18] ja avalik konsultatsioon[19], et teha kindlaks, millised lisameetmetega võiks aidata projektide elluviijatel rakendada piiriüleseid projekte ja muid TEN-T projekte.

---

16 http://ec.europa.eu/growth/tools-databases/newsroom/cf/itemdetail.cfm?item_id=9021 .

17 COM(2016) 359; COM(2016) 581; COM(2016) 764.

18 http://ec.europa.eu/info/law/better-regulation/initiatives/ares-2017-3272163_en

19 https://ec.europa.eu/transport/themes/infrastructure/consultations/2017-ten-t-implementation_en

3. VABATAHTLIKU EELHINDAMISMEHHANISMI ÜLESEHITUS

Mehhanismil on kolm osa:

i. **kasutajatugi**,
ii. **teatamismehhanism** ja
iii. **teabevahetusmehhanism**.

Neid komponente saab kasutada iga projekti puhul üksteisest sõltumatult.

3.1. Kasutajatugi

Riiklike ametiasutuste ja avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijate käsutuses on kasutajatugi, kust antakse juhtnööre, vastatakse küsimustele ja selgitatakse konkreetseid riigihankeküsimusi juba hankeotsuste ettevalmistamise varajases etapis. Kasutajatuge saab kasutada projektide puhul, mille hinnanguline väärtus on vähemalt 250 miljonit eurot[20].

See võib piiriüleste projektide puhul täita olulist rolli erinevate võimalike lahenduste mõistmisel.

Riiklikud ametiasutused võivad pöörduda kasutajatoe poole konkreetsetes küsimustes, mis neil projekti hankeplaani ettevalmistamisel ette tulevad. Need küsimused võivad käsitleda näiteks järgmist:

- projekti suhtes kohaldatav ELi õigusraamistik: kas klassikaliste hangete või võrgustiku sektori direktiiv, kontsessioonilepingute direktiiv vms;
- tingimused, mille korral direktiivi ei kohaldata;
- kasutatavad hankemenetlused ja nende eripära;
- valiku- ja hindamiskriteeriumid;
- keskkonnahoidlike, sotsiaalsete ja innovatsioonikaalutluste arvessevõtt;
- direktiivi 2014/24/EL artikli 39 kohaste ühishangete rakendamine.

Vajaduse korral jätkab kasutajatugi nõustamisabi kogu projekti kestel, näiteks küsimustes, mis on seotud pakkumuste hindamise menetlusega või võimalusega muuta olemasolevaid lepinguid. Ent igasugune laiema hankekava või selle konkreetsete aspektide üksikasjalikum hindamine peab toimuma teatamismehhanismi alusel. Sel puhul kehtivad teatamismehhanismi tingimused.

Kõik küsimused tuleb esitada selleks ettenähtud elektroonilise süsteemi kaudu: https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/pp-large-projects/. Kogu teabevahetus, kõik edaspidised küsimused ja komisjoni vastused käivad elektroonilise süsteemi kaudu. Selle süsteemi kaudu saavad kasutajad esitada lisaküsimusi või teatada komisjonile projektist mõnes hilisemas etapis. See võimaldab komisjonil jälgida projekti arengut.

[20] Liikmesriik paluda, et komisjon kasutaks seda mehhanismi ka ükskõik millise väiksema väärtusega taristuprojekti puhul, mida ta peab enda jaoks ja/või ELi jaoks tervikuna eriti oluliseks, näiteks üleeuroopaliste võrkude valdkonna ühishuviprojektide puhul. Pärast taotluse saamist hindab komisjon selle vastuvõetavust ja teatab liikmesriigile, millistel tingimustel see vastu võetakse.

Komisjon püüab vastata[21] küsimustele ühe kuu jooksul. Vajaduse korral võib ta küsida analüüsiks vajalikku lisateavet, millisel juhul pikendatakse ka vastamise tähtaega.

Kui päring on vastuse saanud, avaldatakse eelhindamismehhanismi veebilehel küsimused ja vastused anonüümses vormis[22]. Igasugune konfidentsiaalne ja tundlik äriteave eemaldatakse koostöös asjaomase avaliku sektori hankijaga[23]. See võimaldab hankijatel õppida mitmesugustest komisjonile esitatud juhtumitest, sealhulgas projektidest, mis ei vasta otseselt mehhanismi raames abi saamise tingimustele.

Tulevane raudteeliini ehitus – kasutajatoelt saadud abi

Avaliku sektori hankija kaalub parimat hankelahendust, et ehitada uus, 150 km pikkune raudteeliin. Ta võib ühe korra või mitu korda võtta ühendust kasutajatoega, et küsida näiteks järgmist:

- *Kuidas tuleks avaliku ja erasektori partnerlus, mis raudteed ehitama ja käitama hakkab, moodustada? Kas ettenähtav riskide jaotus nõuab võrgustiku sektori hankemenetluse kasutamist või kuulub projekt kontsessioonide direktiivi alla?*
- *Kui asjaomane riik kaalub rahvusvahelise lepingu allkirjastamist projekti rakendamise kohta, siis kas see leping vabastaks hankemenetlused direktiivide reguleerimisalast?*
- *Kuidas tuleks konkurentsipõhine läbirääkimistega hankemenetlus üles ehitada ja kuidas tuleks seda juhtida? Kuidas vähendada menetluses osalema kutsutavate kvalifitseeritud kandidaatide arvu jne?*
- *Kuidas saaks kõige paremini projektis ette näha keskkonnasäästlike, sotsiaalsete ja innovatiivsete riigihangete eesmärke?*

Kui raudteeliin ühendab kaht eri riiki, võib kasutajatoe poole pöörduda ka selleks, et:

- *küsida selgitusi lepingu kohta, mis tuleb sõlmida ühishanke korraldamiseks kahe riigi avaliku sektori hankijate vahel;*
- *teha selgeks kohaldatav hankekord juhuks, kui kaks liikmesriiki soovivad projekti teostamiseks luua ühisettevõtte.*

Kui lepingut on pärast selle allkirjastamist vaja muuta, võib hankija esitada küsimusi tingimuste kohta, mille korral võib lepinguid muuta. See võib aidata tal ilma uue läbipaistva hankemenetluseta otsustada, kas lepingut on võimalik muuta.

3.2. Teatamismehhanism

Kui on tehtud otsus, kuidas projekt riigihanke seisukohalt läbi viiakse, ja riiklikud ametiasutused ja/või avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijad on asunud vajalikke

[21] Vt joonealune märkus 10.

[22] Vt joonealune märkus 10.

[23] Kõikide komisjoni koostatud või komisjonile laekunud ja tema valduses olevate dokumentide suhtes kohaldatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu 30. mai 2001. aasta määrust (EÜ) nr 1049/2001 üldsuse juurdepääsu kohta Euroopa Parlamendi, nõukogu ja komisjoni dokumentidele.

hankedokumente ette valmistama,[24] on neil võimalik teatada komisjonile taristuprojekti hankekavast, juhul kui taristuprojekti hinnanguline kogumaksumus ületab 500 miljonit eurot[25]. Komisjoni talitused annavad seejärel hinnangu[26], milles nad väljendavad oma seisukohta selles, kas hankekava on kooskõlas ELi hanke-eeskirjadega, ilma et see piiraks tulevasi juriidilisi tõlgendusi või hinnanguid.

Kui konkreetsete küsimuste jaoks on olemas kasutajatugi, siis laiemat hankekava katab teatamismehhanism. Hankekavas piiritletakse, kuidas projekti rakendatakse riigihankemenetluse seisukohast. Näiteks määratakse selles kindlaks, i) kas projektis kasutatakse lepingut, mis näeb ette ainult ehitamise või projekteerimise ja ehitamise või nii projekteerimise, ehitamise kui ka käitamise, ii) kas projekt teostatakse mitme eri pakkumuse kaudu ja milliseid hankemenetlusi seejuures kasutatakse ning iii) kuidas viiakse läbi piiriülese projekti hange.

Riiklikud ametiasutused ja/või avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijad võivad teatada komisjonile projekti üldisest hankekavast ja/või esitada konkreetseid küsimusi, mis on projekti jaoks tervikuna otsustava tähtsusega. Viimasel juhul tuleks seal selgelt nimetada konkreetsed elemendid, mis vajavad hindamist.

Enamiku suurte taristuprojektide puhul kasutatakse mitut pakkumismenetlust. Et tagada küsimuse tulemuslik käitlemine ja et mehhanismi oleks lihtne kasutada, võivad ametiasutused esitada mõne pakkumusega seotud konkreetseid küsimusi, ent igast üksikust pakkumismenetlusest komisjonile teatada ei tule.

Projektide rakendamisel on tavaline, et lepinguid muudetakse, kui muudetakse esialgseid tingimusi. Sellised muudatused tekitavad keerulisi juriidilisi küsimusi, ehkki riigihankedirektiivides on juba antud juhtnööre ja selgitatud selliste muutmiste tingimusi. Seepärast võivad riiklikud ametiasutused ja/või avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijad teatada komisjonile ka oma kavatsusest teha lepingutes teatavaid muudatusi.

Projekti arenedes võivad aja jooksul muutuda ka hankekavad. Riiklikud ametiasutused võivad komisjonile teatada kõikidest varem esitatud kavasse tehtud olulistest muudatustest, mis võivad mõjutada hindamise tulemusi, nt riigihankemenetluse muutmisest standardsest erandlikuks menetluseks.

Tulevane raudteeliini ehitus – komisjonile teatamine

Raudteeliini ehitamiseks on ametivõimud otsustanud jagada projekti kolmeks lõiguks, millest igaüks on umbes 50 km. Nende ehitamise ja hoolduse pakkumismenetlused korraldatakse võrgustikuhangete raames igaühele eraldi.

Ametiasutused tahavad kontrollida, kas selline lähenemisviis on kooskõlas ELi riigihanke-eeskirjadega, ja teatavad sellest plaanist komisjonile. Selles teates tuleb esitada teave selle kohta, millist hankemenetlust kavatsetakse kasutada nende kolme hankeosa lepingute sõlmimiseks, ning hankeprotsessi kavandamise, planeeritud ajakava, reklaami- ja teavitusprotsessi jms kohta.

[24] Nende otsuste ettevalmistamise käigus on probleemide selgitamiseks või küsimuste esitamiseks sobiv vahend kasutajatugi.

[25] Vt joonealune märkus 20.

[26] Vt joonealune märkus 10.

Hankija võib näidata ära konkreetsed küsimused, mis vajavad eritähelepanu, näiteks pakkumuste hindamise kriteeriumide kindlaksmääramine esimese raudteelõigu hanke tehnilises kirjelduses.

Kui hankija kavatseb lepingut muuta, võib ta paluda komisjoni talitustelt hinnangut selle kohta, kas see kava on kooskõlas ELi eeskirjadega. Sellisel juhul peaks hankija sellest muudatusest komisjonile teatama.

3.2.1. Teatamise kord

Riiklikud ametiasutused ja/või avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijad (teatajad) kasutavad tüüpvormi, millele lisatakse tõendavad dokumendid. Tüüpvormi struktuur on lisatud käesolevale teatisele.

Lisaks projekti ja sellest teatanud ametiasutuse identifitseerimisandmetele küsitakse tüüpvormil teavet tervikprojekti hankekava kohta, mida on vaja analüüsiks. Selle teabe hulka kuulub:

- projekti sisu,
- projekti maksumus,
- osalevad organisatsioonid (hankija(d) jms),
- projekti eri etapid,
- kas projektile loodetakse saada ELi rahastust,
- kas projekt on esitatud riiklikule pädevale asutusele kinnitamiseks,
- hankeprotsessi kavandamine,
- tingimused, mis nõuavad lepingu muutmist, juhul kui teate sisuks on lepingu muutmine.

Teatajatel on ühtlasi võimalik laadida üles dokumente, mida nad peavad analüüsi jaoks asjakohaseks. Siiski peaksid nad esitama üksnes teabe, mis on vajalik hindamiseks.

Komisjon ja teataja peavad vajaduse korral sidet, et selgitada teate konkreetseid tahkusid.

Teatamiseks kasutavad teatajad spetsiaalset elektroonilist süsteemi, mida kasutatakse ka kasutajatoe jaoks (https://ec.europa.eu/growth/tools-databases/pp-large-projects/). See süsteem tagab andmete esitamisel ja käitlemisel vajaliku turvalisuse.

3.2.2. Komisjoni vastus

Saadud teabe põhjal esitavad komisjoni pädevad talitused kirja teel oma seisukoha selle kohta, kas projekti hankekava on kooskõlas ELi riigihankealaste õigusaktidega, või oma arvamuse riiklike ametiasutuste tõstatatud konkreetsete küsimuste kohta. Samuti antakse selles hinnang teates tõstatatud konkreetsetele küsimustele.

Komisjoni talitused ei analüüsi seda, kas kõnealune meede vastab muudele liidu õigusnormidele peale riigihankealaste. Komisjoni talituste hinnang peab alati põhinema esitatud teabel ja hetkel kehtivatel tingimustel.

Komisjon püüab vastata kolme kuu jooksul alates teate esitamise kuupäevast. Kui komisjon peaks vajama riiklikelt ametiasutustelt lisateavet, kohaldatakse tähtaja peatamise reeglit.

Samuti kutsub komisjon asjaomaseid ametiasutusi üles esitama projektiga seotud dokumente teabevahetusmehhanismi kaudu, kui see on asjakohane ja kui need dokumendid on kättesaadavad. Igasugust konfidentsiaalset ja tundlikku äriteavet käsitletakse nõuetekohaselt ja selline teave eemaldatakse koostöös asjaomase ametiasutusega[27].

3.3. Teabevahetusmehhanism

Teabevahetusmehhanism on teadmiste haldamise vahend, mis on ette nähtud kasutamiseks riiklikele ametiasutustele ja avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijatele. Selle eesmärk on luua sarnaste projektide võrdlusklassid ja jagada kogemusi. Samuti saab sellest platvorm, kus vahetada arvamusi projektide eri aspektide kohta, nagu hankemenetluse tüüp, projekti etapid, projekti rakendamisel esinevad probleemid jne.

Algetapis koosneb see vahend kahest komponendist: laialdaselt kättesaadavast andmebaasist, mis sisaldab kogu asjakohast teavet, ja platvormist, kus sidusrühmad saavad vahetada arvamusi ja teavet. Need kaks elementi muutuvad kättesaadavaks 2018. aasta alguses.

3.3.1. Andmebaasi struktuur, allikad ja kättesaadavus

Andmebaas sisaldab eri liiki dokumente suurte taristuprojektide hankeprotsessi kohta. Nende hulka kuuluvad pakkumistoimikud, dokumendid projekti organisatsioonilise korralduse kohta, lepingud, juhtnöörid teatavat tüüpi menetluste puhuks, eriteave piiriüleste projektide kohta ja Euroopa Kohtu otsused. Komisjon haldab andmebaasi ja laadib sellesse oma valduses olevaid dokumente ja liikmesriikide ja/või projektide elluviijate esitatud dokumente.

Riiklikel ametiasutustel ja avaliku sektori/võrgustiku sektori hankijatel soovitatakse esitada komisjonile teavet ka juba rakendatud või käimasolevate suuremahuliste taristuprojektide kohta. Andmebaas täidab oma funktsiooni riiklike ametiasutuste teabeallikana kõige paremini siis, kui ta sisaldab juba algusest peale teavet projektide kohta, mis on juba täielikult rakendatud.

Andmebaas on registreerunutele laialdaselt kättesaadav. Seega on teabevahetusmehhanism kasulik ka erasektori projektide elluviijatele ja avaliku sektori hankijatele selliste projektide arendamisel, mille maksumus jääb allapoole kasutajatoe ja teatamismehhanismi kasutamise künnist.

Ametiasutuste poolt teatamismenetluse käigus esitatud teave tehakse andmebaasis kättesaadavaks asjaomaste asutuste nõusolekul. Kogu muu teabe puhul peavad liikmesriigid tagama, et tundliku sisuga teave eemaldatakse[28].

Dokumente saab esitada ükskõik millises ELi ametlikus keeles. Andmebaas sisaldab masintõlkeprogrammi. See seotakse teiste sarnaste algatuste, näiteks JASPERSi teadmus- ja õpikeskusega.

[27] Vt joonealune märkus 23.
[28] Vt joonealune märkus 23.

3.3.2. Platvorm

Omavahelised arutelud aitavad õppimisele ja arenemisele kõige paremini kaasa. Seepärast loob komisjon lisaks andmebaasile IT-platvormi, et hõlbustada vahetut teabe ja kogemuste vahetust nende vahel, kes osalevad ELis suurte taristuprojektide arendamisel. Platvorm on avatud ELi selle valdkonna spetsialistidele, kes seal registreeruvad. See võimaldab luua vestlusrühmi vastavalt projekti tüübile või arutatavale hankeküsimusele. Need rühmad võivad olla avatud või suletud. Suletud rühmadesse pääsevad ainult arutelu algatanud liikmed.

4. KOKKUVÕTE

Eelhindamismehhanism ei ole ühekordne meede. See on osa uuest komisjoni välja pakutud partnerlusest riiklike, piirkondlike ja kohalike ametiasutustega ja nende ametiasutuste endi vahel. See on otseselt seotud üldisema eesmärgiga muuta riigihanked strateegilisemaks vahendiks. Selle mehhanismi edu sõltub niisuguse partnerluse kontseptsioonist ja kavandatud vahendite laialdasest kasutuselevõtust liikmesriikides. Riiklikke ametiasutusi kutsutakse üles mehhanismi aktiivselt propageerima ja selle pakutavat abi kõige parema ja sobivamal viisil ära kasutama.

Selle meetme väljatöötamisel pöörati erilist tähelepanu sidusrühmade vajadustele, mis olid leidnud väljendust kas avaliku konsultatsiooni käigus või muudel puhkudel. Kuna sidusrühmade vajadused võivad aja jooksul muutuda, jälgib ja hindab komisjon eelhindamismehhanismi kasutamist. Samuti hindab ta, kas vahendi pakutud abi on olnud mõjus. Hindamine toimub siis, kui töövahendid on täielikult toiminud 24 kuud, või juba varem, kui see on asjakohane ja vajalik. Nende elementide põhjal kohandatakse töövahendeid, kui see on vajalik.

I lisa

Tüüpvorm

Küsimused identifitseerimisandmete kohta

Projekti nimetus:		Sektor:	
Hankija:		Liikmesriik:	
Asutus, kes projektist teatab[i]:		Kontakt-andmed:	
Hinnanguline kogumaksumus:			

Käesolev teade käsitleb:

☐ uut projekti ☐ lepingu muutmist

Projekti kirjeldus

Esitage projekti iseloomustav teave[ii]:

Kirjeldage projekti hankekava[iii]:

Uute projektide puhul

Kirjeldage hanke eri etappe ja märkige pakkumismenetluste eeldatav alguskuupäev/ajakava:

Nimetage küsimused, milles te soovite komisjoni talituste hinnangut:

Lepingu muutmise puhul

Kirjeldage muutmist vajavat lepingut ja muutmise asjaolusid[iv]:

Lisateave

Kas olete saanud pädevalt riiklikult asutuselt arvamuse selle projekti hankeaspektide kohta? Kui jah, siis esitage see.

☐ Ei ☐ Jah Laadige üles asjakohased materjalid

Kas teade sisaldab tundlikku teavet? Kui jah, siis märkige, milline osa teabest on tundlik.

☐ Ei ☐ Jah

Täiendav teave küsimuse kohta:

Laadige üles asjakohased materjalid!

[i] Kui teataja ei ole hankija.

[ii] Märkige: projekti eesmärgid, peamised sidusrühmad, projekti rahastamine, projekti praegune etapp, tehnilised põhiandmed (eelkõige funktsionaalsed nõuded) ning hindamiskriteeriumid ja sotsiaalsed klauslid, kui need on olemas.

[iii] Hankekavas piiritletakse, kuidas projekti rakendatakse riigihankemenetluse seisukohast. Näiteks selgitatakse, i) kas projektis kasutatakse lepingut, mis näeb ette ainult ehitamise või projekteerimise ja ehitamise või nii projekteerimise, ehitamise kui ka käitamise, ii) kas projekt teostatakse mitme eri pakkumuse kaudu ja milliseid hankemenetlusi seejuures kasutatakse ning iii) kuidas viiakse läbi piiriülese projekti hange.

[iv] Esitada tuleb ka muudatuse võimalik mõju lepingu kogumaksumusele.